

Gorski spašavatelji su se dokazali i kada je bilo najteže - u Domovinskom ratu - piše Željko Bukša | Zagreb Obrazovanje | Gradske vijesti | 21.10.2025. | Zagreb | mojzagreb.info | Hrvatska

pripadnici HGSS-a i drugi priključeni vrhunski planinari imali su vrlo važnu ulogu u spašavanju brojnih života i obrani Hrvatske prije svega kroz dvije posebne postrojbe HV - Velebitsku satniju i Gorski zdruk, a članova HGSS-a bilo je i u drugim vojnim i policijskim postrojbama

Da članovi Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS) nerijetko riskiraju svoje živote i zdravlje spašavajući tuđe već je mnogima dobro poznato ali u javnosti, izvan planinarskih krugova, još uvijek nije dovoljno poznato da su mnogi to radili i kada je bilo najteže - u Domovinskom ratu gdje su članovi HGSS-a i drugi priključeni iskusni planinari imali vrlo važnu ulogu u spašavanju brojnih života i obrani Hrvatske od agresora. Prije svega kroz dvije posebne postrojbe Hrvatske vojske - Velebitsku satniju i Gorski zdruk, iako je članova HGSS-a bilo i u drugim vojnim i policijskim postrojbama.

Sve je počelo još u proljeće 1991. kada je poznati zagrebački alpinist i gorski spašavatelj Jerko Kirigin u Hrvatskom planinarskom savezu okupio najiskusnije i najbolje planinarske specijaliste (gorske spašavatelje, alpiniste, speleologe, turne skijaše) da spremno dočekaju ono što je već tada bilo na vidiku – rat u kojem će trebati sačuvati dugo željenu, no tada još mladu i krhku hrvatsku državu. Nije trebalo biti vojni stručnjak za zaključak da će se mnoge bitke, pa i one presudne, voditi u hrvatskim planinama, a ti vrhunski planinari su tamo bili doma jer su navikli na kretanje po takvom terenu i sve nepredvidljive i teške čudi planina.

pripadnici Planinske satnije na snijegom zametenom Velebitu

Iako je u početku, unatoč svih Kiriginovih upornih nastojanja, bilo manjih problema oko njihovog naoružavanja i uključivanja u vojne postrojbe jer je brojčano i naoružanjem izrazito premoćni agresor sa svih strana napao uoči rata razoružanu Hrvatsku, pa je sve bilo podređeno obrani Osijeka, Zadra, Šibenika i Splita te drugih gradova koje je agresor tada bespoštedno napadao, ubrzo su pokazali svoje vrhunske sposobnosti.

Nakon poraza u borbama za gospićku vojarnu neprijatelj se krajem rujna 1991. iskaljivao na civilnom stanovništvu obližnjih hrvatskih naselja Lovinca, Sv. Roka i Ričica. Zato su u pomoć pozvani planinari da hitno pomognu tim civilima u zbjegu preko Velebita. Za samo dva sata skupilo ih se 28 s punom osobnom i GSS opremom jer su većinom bili gorski spašavatelji pa su se probili do južne Like i tamo ugroženih mjesta. Od tamo su 28. i 29. rujna uglavnom stare i bolesne ljude unatoč svih poteškoća uspješno proveli, a često i prenijeli, kroz njima dobro poznate teško prohodne velebitske vrleti do Selina na obali Velebitskog kanala, svega nekoliko kilometara sjevernije od tada već okupirane Rovanjске.

improvizirani bivak na Velebitu u kokvim su živjeli unatoč velikim hladnoćama i

dubokom snijegu

Nakon te prve akcije uspostavili su dobre odnose s MUP-om koji je u počecima agresije nosio glavni teret obrane Hrvatske, a bili su im potrebni ljudi koji dobro poznaju Velebit i druge planine. Vrhunski planinari-dragovoljci, među kojima je bilo puno gorskih spašavatelja, tada su se podijelili u dvije skupine. Alpinisti i spelolozi su formirali Planinsku satniju "Velebit" i otišli na položaje na najvećoj hrvatskoj planini, a za zapovjednika je imenovan Jerko Kirigin koji je od početka bio 'spiritus movens' takvog uključivanja vrhunskih planinara u obranu domovine. Već tada je u satniji bilo 16 pripadnika koji su se penjali po Himalaji, a devetorica su bili članovi ekspedicije koja se popela na najviši vrh svijeta – Mount Everest.

Istodobno su planinarski vodiči i orijentacisti osnovali "Gorski zdrug" i na Medvednici obučavali pripadnike ostalih postrojbi u snalaženju (kretanju, orijentaciji i preživljavanju u planinama) u često vrlo surovim uvjetima u planinama u kojima je teško funkcionirati i u normalnim okolnostima, a pogotovo u ratu.

pripadnici Velebitske satnije ispred velebitskog kanjona Paklenice

Tijekom listopada 1991. agresori su zauzeli greben južnog Velebita i počeli utvrđivati svoje položaje kako bi od tamo kontrolirali planirano daljnje napredovanje prema Gospiću i Karlobagu. Ali kada su u studenom temperature na tom najvišem dijelu Velebitu znatno pale i počele hladne jesenske kiše, a potom i snijeg, neprijateljski vojnici su se povukli u Medak i druga svoja utočišta uvjereni da po takvom vremenu nitko neće doći na Velebit. To je iskoristila Velebitska satnija pa su s borcima iz južne Like i protjeranim policajcima iz Lovinca zauzeli vrlo važne položaje na ličkom rubu

Velebita i uspješno ih, unatoč premoćnom neprijatelju, držali cijelo vrijeme.

U kakvim su uvjetima branili položaje i živjeli na snijegom zametenom Velebitu, gdje je nerijetko temperature padala i ispod -20 stupnjeva, a bura puhala i do 150 km/h, pokazuju podaci da je sva oprema, osim uniformi, bila njihova osobna i od Gorske službe spašavanja, koju su prije rata koristili za razne ekspedicije i akcije spašavanja jer ju Hrvatska vojska, koja se tek stvarala, nije imala. Ni oružja tada, kao ni u cijeloj Hrvatskoj, nisu imali dovoljno pa je stalni problem bio kako osigurati dovoljno pušaka za sve.

Kada su agresori vidjeli da su izgubili strateški važne položaje na Velebitu i da ih ne mogu vratiti, iskaljivali su se gađanjem dalekometnim projektilima preko planinskog grebena Starigrad i Seline te iz zraka gađali planinarski dom u Paklenici. Osim što su držali zauzete položaje na Velebitu, pripadnici Velebitske satnije su imali važnu ulogu i u izviđanju neprijateljskih snaga na južnom ličkom bojištu sve do aerodroma kod Udbine, a o svemu su obavještavali brigadu HV u Gospiću.

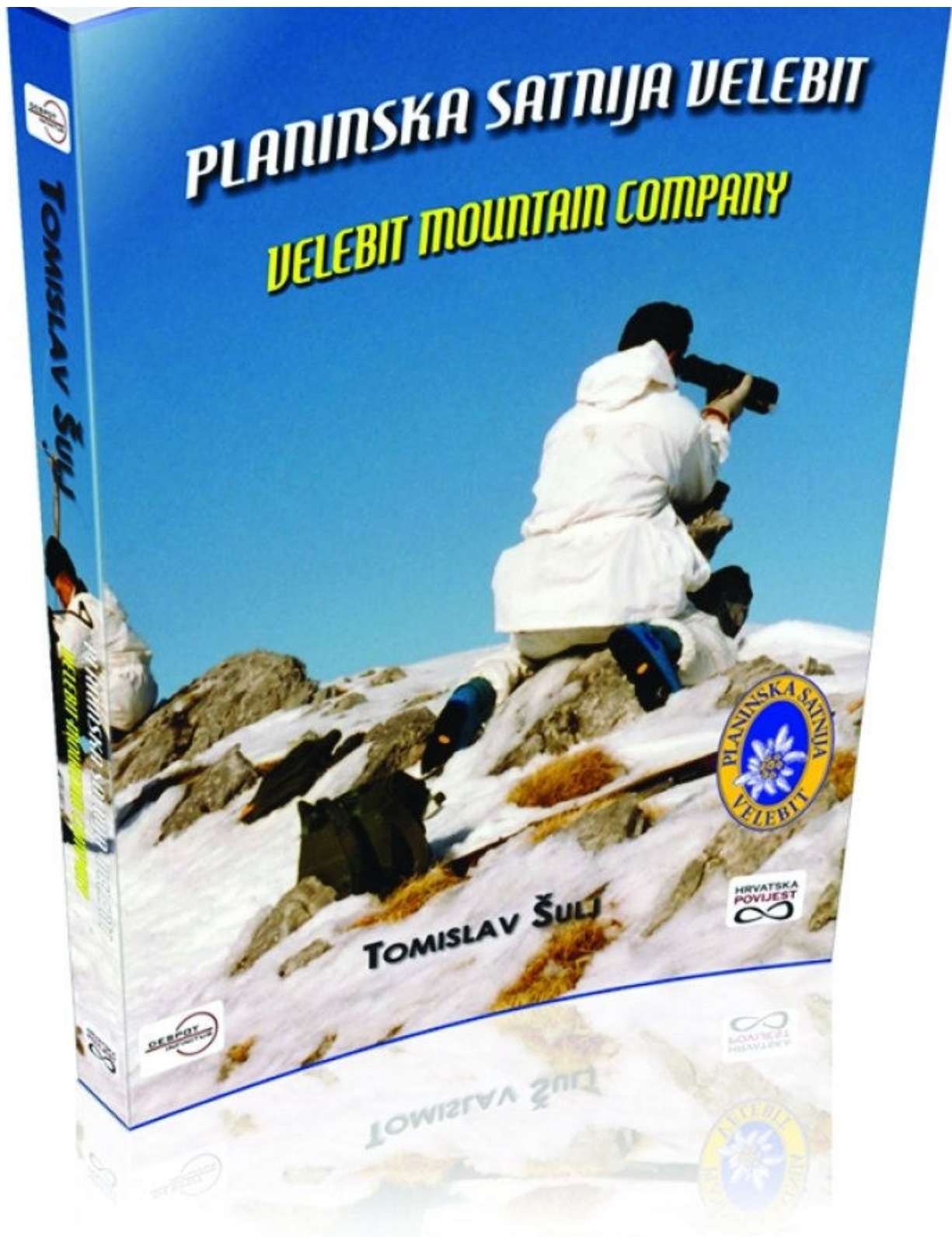
Amblem Planinske satnije Velebit

Krajem ljeta 1992., nakon 10 mjeseci neprekidnog djelovanja na terenu, Velebitska satnija je privremeno stavljena u pričuvu, a položaje je od njih preuzela Specijalna policija MUP-a. Na Velebit su se vratili u siječnju 2023. prilikom akcije Maslenica kojom je oslobođeno zadarsko zaleđe, Masleničko ždrilo i zrakoplovna luka Zemunik. Bili su zaduženi za pružanje planinarske logističke podrške postrojbama Hrvatske vojske i Specijalne policije koje su zauzele nove položaje na Velebitu. Uz dopremu hrane i opreme imali su ulogu i posebnih vodiča. Tako su borcima iz gardijskih brigada pomagali da siđu sa zaleđenih glatkih i visokih stijena Tulovih greda, postavljali su planinarsku užad kako bi borcima olakšali kretanje na najtežim stijenama, a bili su i izviđači na isturenim vidilicama prema Obrovcu i tom dijelu okupiranog područja.

To je, po riječima Darka Berljaka, predsjednika Hrvatskog planinarskog saveza, iskusnog gorskog spašavatelja i pripadnika Velebitske satnije, bilo njihovo najvatrenije razdoblje jer im je neprijatelj svakodnevno granatirao položaje, a posebno puteve prema njima. Bilježili su i izvještavali o svakom položaju i pokretu na neprijateljskoj strani, a točno na kartama 'specijalkama' ucrtane lokacije tenkova i drugog teškog oružja bili su dragocjeni podaci za navođenje i korekciju paljbe naših postrojbi.

Istodobno su za borce bez planinarskih znanja u teškim ratnim uvjetima organizirali planinarske i alpinističke škole jer su samo s dobro izučanim vojnicima mogli držati vrlo važne položaje na Velebitu te smanjiti rizik za naše borce. Od ljeta 1994. njihova je djelatnost uglavnom bila usmjerena na održavanje visokokvalitetnih tečajeva za pripadnike ostalih specijalnih postrojbi Hrvatske vojske. Naime, u diverzantskom djelovanju takvih postrojbi mnogo je elemenata u kojima je potrebno znanje vrhunskog planinarstva, alpinizma, teške terenske dnevne i noćne orijentacije, preživljavanja i djelovanja u svim vremenskim uvjetima, zahvata iz Gorske službe spašavanja i slično.

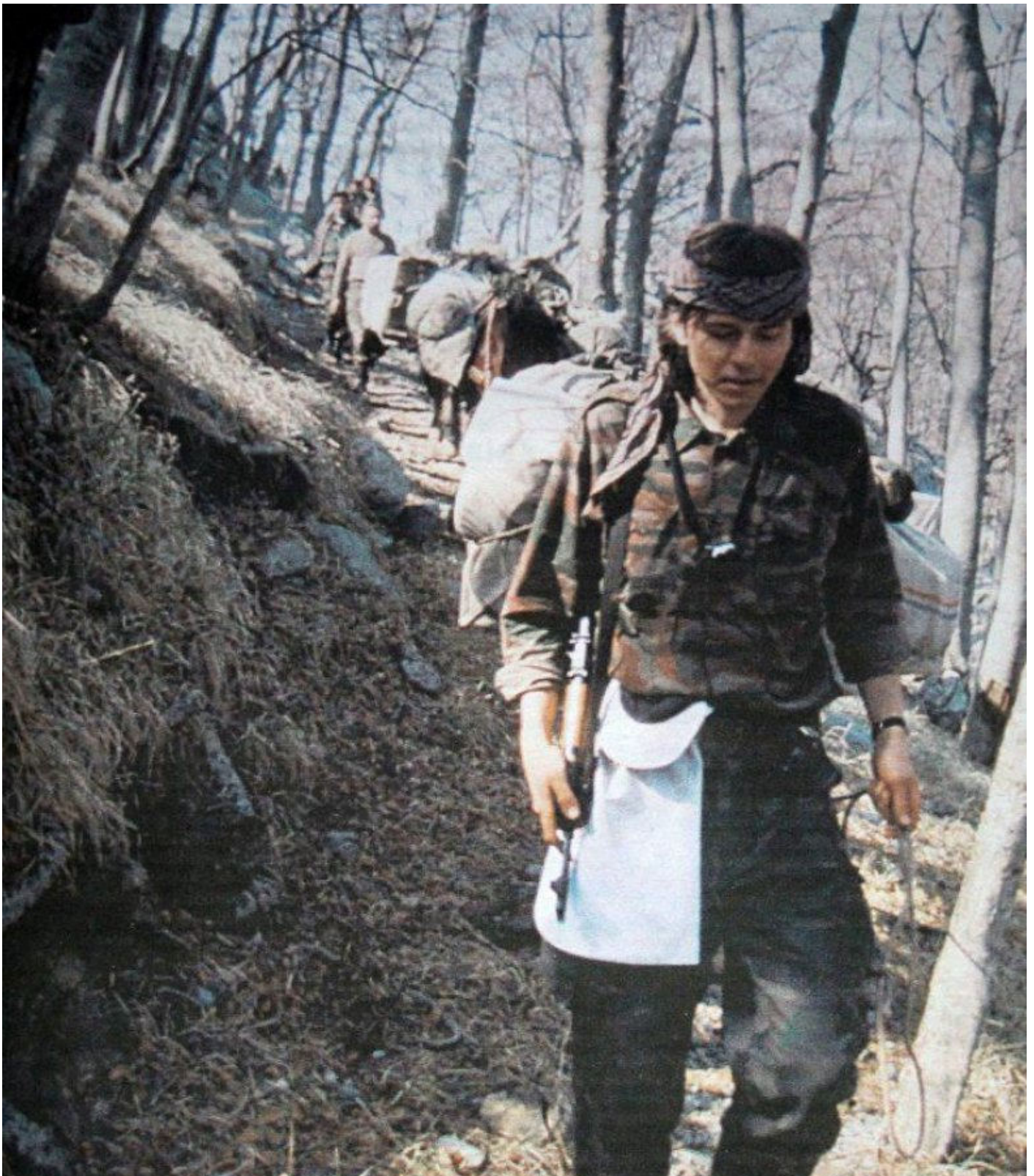

naslovnica monografije o Planinskoj satniji Velebit

“Tečajevi u Paklenici na Velebitu trajali su 7-10 dana i bio je užitak raditi s najboljim profesionalcima u našoj vojsci. Mladi, ali puni ratnog iskustva, savršeno fizički pripremljeni i disciplinirani tečajci mogli su napraviti sve što je trebalo. Već nakon nekoliko dana penjali su vrlo teške alpinističke uspone, spuštali se stotinama metara po užetu, radili improvizirane žičare iznad potoka i natjecali se tko će biti bolji. U malo više od godinu dana obučili smo više od tisuću takvih vojnika, dočasnika i časnika koji su kasnije u svojim postrojbama postali nositelji tih znanja”,

opisuje Berljak.

Tijekom tih tečajeva primjenili smo, dodaje, svoje planinarske vještine za sve potencijalne vojne potrebe i na završnim vježbama pokazali sve mogućnosti koje iz toga proizlaze: noćnu orijentaciju s napadom na branjeni položaj, obradu strmih kota pričvršćenim užetima, transport ljudi, ranjenika i opreme kroz stijenu, i posebno desant helikopterima na nepristupačne kote i nebodere s paralelnim spuštanjem po užetima. A efekti takvih teških vježbi i bezbrojnih litara prolivenog znoja vidjeli su se i u akciji “Oluja” kada su se naši vojnici i policajci potpuno osposobljeni kretali po planinama i sa svim znanjima potrebnim da pobijede agresora.

Gorski spašavatelj Ozren Lukić - Luka, jedini poginuli pripadnik Velebitske satnije

Vrhunske planinarske sposobnosti i poznavanje planina omogućilo je Planinskoj satniji da unatoč u početku vojničkom neiskustvu i lošem naoružanju rat završi s što manje žrtava. Tako je tijekom rata na Velebitu poginuo samo jedan njen pripadnik i gorski spašavatelj Ozren Lukić – Luka. Bio je dragovoljac i časnik Hrvatske vojske te veliki zaljubljenik u Velebit, gdje je braneći Hrvatsku od neprijatelja kao pripadnik Planinske satnije “Velebit”, na području Malovanskog jezera poginuo je 14. srpnja 1992. U čast ovom vrsnom speleologu, najdublja jama u Hrvatskoj, na sjevernom Velebitu, dobila je ime po njemu – Lukina jama. Prema zadnjim istraživanjima iz 2013. godine, jama je duboka 1431 m te je trenutno uvrštena među dvadeset najdubljih jama na svijetu.

napisao: Željko Bukša

foto: HGSS

**Tekst je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama*

mojzagreb.info